

Uloga regionalnih štampanih medija u ostvarivanju politike održivog razvoja ruralnih područja

The role of regional print media in realizing the policy of sustainable development of rural areas

Milovan Vuković^{1*}, Aleksandra Vuković², Nada Štrbac³, Snežana Urošević⁴

^{1,3,4}Univerzitet u Beogradu, Tehnički fakultet u Boru, V.J. 12, 19210 Bor, Srbija / University of Belgrade, Technical Faculty in Bor, V.J. 12, 19210 Bor, Serbia

²Akademija tehničko-umetničkih strukovnih studija, Odsek: Visoka železnička škola, Z. Čelara 14, Beograd / Academy of Technical and Artistic Vocational Studies, Department: Higher Railway School, Belgrade, Serbia

*Autor za prepisku / Corresponding author

Rad primljen / Received: 14.02.2023, Rad prihvaćen / Accepted: 28.04.2023.

Sažetak: Prisustvo tema o održivom ruralnom razvoju u medijima ima višestruke koristi za ukupan razvoj ruralnog stanovništva: sociokulturne, ekonomske, političke i ekološke. Društveno-ekonomski razvoj ruralnih oblasti ne zasniva se samo na unapređenju poljoprivrede već i na stvaranju uslova koji će omogućiti prihode ruralnim domaćinstvima i u ostalim ekonomskim aktivnostima. Mediji plasiranjem korisnih poruka doprinose jačanju svesti i obrazovanju ljudi koji naseljavaju ruralni prostor i, saglasno tome, neposredno utiču na ukupan razvoj ruralnih zajednica i oblasti. Poznato je odavno da su mediji značajan akter u procesu društvenih promena. Štampani mediji, posebno dnevne novine, imaju odlučujuću ulogu u ovom procesu zahvaljujući većoj zastupljenosti analitičkih tekstova. Prema tome, cilj ovog istraživanja je da se utvrdi prisustvo objavljenih tekstova o održivom ruralnom razvoju, njihova učestalost, tematska raznovrsnost, te zastupljenost novinarskih žanrova, na primeru jednog dnevnog lista u Srbiji. Za istraživanje su odabrane Narodne novine, odnosno tekstovi koji su objavljeni u periodu od 1. oktobra do 31. decembra 2022. godine. Kao istraživačka tehnika korišćena je analiza sadržaja, kvantitativno-kvalitativnog tipa, a jedinicu analize je predstavljao svaki tekst koji se odnosi na neki aspekt ruralnog razvoja. Evidentirano je ukupno 179 takvih tekstova. Primećeno je da Narodne novine obrađuju brojne teme vezane za svakodnevni život na selu i manjim naseljima, poljoprivredu, diverzifikaciju ruralne ekonomije i zaštitu životne sredine.

Ključne reči: održivi ruralni razvoj, dnevne novine, analiza sadržaja, ruralna područja, Narodne novine, jugoistočna Srbija.

Abstract: The presence of issues of sustainable rural development in media has multiple effects on overall development of rural population: socio-cultural, economic, political and environmental. Socio-economic development of rural regions is based not only on improvement of agriculture but also on creating conditions which would allow the incomes of rural households in the other economic activities. Media by dissemination of useful messages media may contribute to the awareness and education of rural inhabitants and, therefore, directly influence the development of rural communities and regions. It has been known, for a long time, that media are a significant actor in the process of social changes. The printed media, especially daily newspapers, have a decisive role in this process due to their larger number of published analytical texts. The objective of this research is to find out the number of articles dealing with sustainable rural development, their frequency of appearance, and the journalist form used on the example of daily Serbian regional newspaper. The research has been conducted, using the regional newspaper Narodne novine, in 2022 year (last three months). The method of content analysis, of quantitative-qualitative type, was used and the unit of analysis was each text dealing with rural development. It was identified 179 such newspaper textual unites. It was noticed that the Narodne novine covers various topics connected with daily life on countryside, agriculture, diversification of rural economy and environmental protection.

Keywords: Sustainable rural development, daily newspapers, content analysis, rural areas, Narodne novine, South-East Serbia.

¹orcid.org/0000-0003-1715-1078, e-mail: mvukovic@tfbor.bg.ac.rs

²orcid.org/0000-0003-4864-2080, e-mail: dr.milovanvukovic@yahoo.com.

³orcid.org/0000-0003-4836-1350, e-mail: nstrbac@tfbor.bg.ac.rs

⁴orcid.org/0000-0002-6647-0449, e-mail: surosevic@tfbor.bg.ac.rs

UVOD / INTRODUCTION

Pojam ruralnost i koncept ruralnog razvoja sve češće postaju predmet sagledavanja postmodernih društava. Ruralni prostor, uprkos svojoj izrazitoj heterogenosti i diverzitetu, razvrstava se po osnovu različitih kriterijuma. Najvažniji među njima su gustina naseljenosti i brojnost naselja. U Srbiji, recimo, 129 jedinica lokalne samouprave (3.904 naselja) nalaze se na ruralnom prostoru (Bogdanov et al., 2008). Ova zemlja je, zapravo, jedna od „najruralnijih“ evropskih država budući da se 85% teritorije Srbije smatra ruralnim prostorom (Šljukić, 2014). Istočna i jugoistočna Srbija, pri tome, ima najizraženije karakteristike ruralnosti. Veće prisustvo poruka u štampanim medijima o temama održivog ruralnog razvoja mogu da podstaknu donosiocima odluka da i u uslovima sveopšte krize, odnosno polikrize, reaguju na odgovarajući način kako bi prevazišli probleme koji prate implementaciju javnih politika na ruralnom prostoru. Na to upućuje i visoka pozicioniranost problema ruralnog razvoja u dokumentima Evropske unije (EC, 1999). Više od 70% stanovništva u ruralnim oblastima, u globalnim razmerama, suočeno je sa siromaštvom ili rizikom od siromaštva (ILO, 2014).

Na skupu u Davosu, održanom januara 2013. godine, najviše se govorilo o združenom delovanju različitih kriza tako da je na agendu, po prvi put, dospelo i koncept tzv. polikrize, uz jasno isticanje razlika između kratkoročnih i dugoročnih rizika. Savremeni krizni procesi zahvataju i područje Zapadnog Balkana. Zbog prevelike pažnje koja se pridaje temama zagađenosti vazduha u urbanim zonama, što je karakteristično i za Republiku Srbiju, javila se bojazan da različiti aspekti održivog ruralnog razvoja ne dobijaju dovoljno prostora u štampanim medijima. Rešavanje pitanja regionalnog i ruralnog razvoja može tako da izgubi na značaju u definisanju i sprovođenju odgovarajućih politika (poljoprivredne i ruralnog razvoja). Naročito se to odnosi na poslednjih decenija sve izraženije trendove deagrarizacije, opadanja broja stanovnika, senilizacije (starenja) seoskog i ruralnog stanovništva, neravnoteže u mreži naselja, povećanja siromaštva i socijalne isključenosti, te rastući jaz između ruralnih i urbanih oblasti u pogledu razvijenosti (Vuković et al., 2018).

U ovom radu, na osnovu upravo izloženih pretpostavki, predočavaju se i analiziraju rezultati istraživanja o zastupljenosti tema o održivom ruralnom razvoju u regionalnim štampanim medijima u Republici Srbiji. Osnovni ciljevi istraživanja odnose se na: (1) utvrđivanje značaja izveštavanja o društvenim pojavama i procesima u ruralnim oblastima

Srbije (polazeći od sličnih istraživanja u svetu i analize medijskih objava u dnevnom listu *Narodne novine*); (2) identifikovanje tema i pitanja koja su najčešće obrađivana; te (3) predlaganje mera koje bi mogle da poboljšaju izveštavanje javnosti o pitanjima ruralnog održivog razvoja.

U nastavku rada se najpre obrazlaže povezanost medija, posebno štampanih, i ruralnog razvoja. Zatim se u kraćim crtama opisuje primenjen metodološki postupak koji se temelji na kvantitativno-kvalitativnoj analizi sadržaja. U preostalom delu rada se prikazuju i tumače dobijeni rezultati istraživanja, na osnovu obrađenog uzorka medijskih objava, te predlažu mere koje bi mogle da dovedu do podizanja kvaliteta izveštavanja o događajima i procesima od značaja za ruralni razvoj.

1. TEORIJSKI OKVIR / THEORETICAL FRAMEWORK

Masovni mediji (štampa, radio i televizija) imaju važnu ulogu budući da podstiču „širenje (diseminaciju) informacija, difuziju inovacija i postavljaju agendu budućeg razvoja“ (Tadesse, 2015). Mediji, kao „ugaoni kamen“ kreiranja javnog mnjenja u savremenom društvu deluju kao katalizatori promena održivog ruralnog razvoja poput ostalih oblasti javne politike (Kaul, 2017). Prožimanje različitih društvenih podsistema i medija je neminovno u savremenim „informativno-intenzivnim“ društvima. U njima se predstave pojava i procesa u medijima nalaze u središtu „deljenja znanja, difuzije novih ideja i mobilizacije delovanja“, odnosno, one su značajne kako za demokratske tako i nedemokratske režime kao izvori „informacija, dezinformacija ili zloupotrebe“ (Lyytimäki et al., 2020).

Štampa, kao najstariji masovni medij, uprkos tome šta ne kreira događaje, pruža informacije zainteresovanim građanima što otvara prostor za njihovo neposredno učešće u organizaciji različitih okupljanja – akcija, skupova, rasprava, protesta i sl. – omogućava uvođenje „inovativnih ideja u javni diskurs“ te usmerava pažnju čitalaca za goruća pitanja današnjice (Vuković i dr., 2021). Pitanja održivog ruralnog razvoja trebalo bi, saglasno tome, da izbore veći prostor u štampanim medijima; posebno u regionalnim dnevnim listovima. Tim pre što se u novinama ovog tipa ostavlja, uglavnom, više prostora za sučeljavanje različitih gledišta i što se lakše prenose složenije informacije od vladinih institucija i nižih nivoa vlasti (opština i gradova) do javnosti. Novinski napisi uveliko oblikuju percepcije javnosti o senzibilnosti različitih problema ruralnog razvoja kao i problema zaštite životne sredine (Mandić i dr., 2021).

Države koje razvoju ruralnih oblasti pridaju visoko mesto na listi prioriteta, a naročito one koje nastoje da smanje regionalne razlike, oslanjaju se na medije u realizaciji ovih javnih politika. Mediji u tom smislu postaju svojevrsni „katalizatori“ promena u ruralnim regionima (Krivić et al., 2014). Poboljšanje uslova za ekonomski, politički i sociokulturni život ljudi koji nastanjuju ruralni prostor odražava se povoljno na ukupni društveni razvoj. Ovaj cilj se postiže pre svega izgrađivanjem partnerstva i solidarnosti ruralnog i urbanog. Korist od izveštavanja o procesima i događajima u ruralnim oblastima ima i urbano stanovništvo, koje, na taj način, stiče svest o značaju očuvanja velikih prostora, sa različitim ekosistemima. Žitelji pasivnih krajeva, s druge strane, stiču nova znanja koja ih mogu podstaći da prihvate određene promene. Ruralno stanovništvo putem medija, takođe, lakše uspostavlja kontakt sa najširom javnošću u situacijama kada se, recimo, narušava njihov tradicionalni način života usled realizacije projekata nacionalnog značaja, posebno ukoliko nisu učestvovali u javnoj raspravi (Akter & Azad, 2021). Naposljetku, uticajni štampani mediji podižu nivo obrazovanja ljudi u različitim oblastima kao što su nove poljoprivredne tehnike, oblici preduzetništva pogodni za ruralne krajeve, saznanja o mogućnostima diverzifikacije ekonomskih aktivnosti, zdravstvena zaštita i sl. (Đurić i dr., 2021). Nezamenljiva je uloga štampe u diseminaciji informacija i znanja o poljoprivredi u društvima u kojima se stvara najveći deo društvenog bruto proizvoda. Efektivnost diseminacije sadržaja ovog tipa zavisi od novosti, kvaliteta, relevantnosti i potpunosti informacije; interesovanja i medijske pismenosti poljoprivrednika; pravovremenosti dostavljanja informacija; te od cene novina (Rehman et al., 2011).

Regionalna i lokalna štampa, uz ostala komunikaciona sredstva (lokalnu televiziju, onlajn informacije preko lokalnih sajtova, društvene mreže i međusobne intepersonalne kontakte), zadržava i dalje status najpouzdanijeg indikatora za procenjivanje učešća građana u aktivnostima koje se odvijaju u lokalnim zajednicama. Štampa, uprkos dostupnosti ostalih masovnih medija, imaju preimućstvo u pogledu osobina kao što su njena tačnost, preciznost, analitičnost, kredibilitet, relevantnost, preglednost i dostupnost. Novine prevazilaze prepreke koje nastaju u korišćenju jezika, govora, kao i komunikacionih šumova vezanih za interesovanje, razumevanje i tumačenje stavova.

Stanovnici sela i manjih gradova na ruralnom području su naklonjeniji štampanim medijima budući da im oni obezbeđuju dva osnovna uslova za uvođenje promena: informacije i znanje. Sadržaji o raz-

vojnim programima, koji se pretežno tiču ljudi koji žive u unutrašnjosti, ne dobijaju dovoljno prostora u većini novina. Pomenuti problem je najviše izražen u zemljama u razvoju. Nekolike kategorije stanovništva, kao na primer žene na selu, nedovoljno su prisutne u štampanim medijima. Takođe, malo se pažnje posvećuje mogućnostima za smanjenje siromaštva koje postaje jedan od najvažnijih ruralnih problema. S druge strane, iz decenije u deceniju opada broj listova regionalnog i lokalnog karaktera i u najrazvijenijim zemljama. U SAD mnogim ruralnim zajednicama preti opasnost da postanu, kao to Aberneti slikovito opisuje, tzv. pustinje vesti (news deserts), jer stanovnici imaju „ograničen pristup kredibilnim i potpunim vestima i informacijama koje hrane demokratiju na najnižem nivou“ (Abernathy, 2018).

Ruralni razvoj se sagledava na različite načine: (1) kao koncept (razvoj ruralnih oblasti); (2) fenomen (međudelovanje različitih faktora – fizičkih, ekonomskih, tehnoloških, ekoloških, sociokulturnih i institucionalnih); i (3) strategija (Mathur, 2008; Bogdanov, 2015). Zbog toga analiza ruralnosti, kao višedimenzionalnog fenomena, uključuje različite komponente: (1) geografske i ekološke osobine; (2) prostorno-pejzažne karakteristike; (3) način ekonomske valorizacije prostora; (4) socijalnu organizaciju; (5) način života i kulture; i (6) međusobni odnos ruralnih kolektiviteta i globalnog društva. Ruralna društvena struktura može se svesti i na četiri podsistema, to jest na: (1) demografsku podstrukturu; (2) agrarnu podstrukturu; (3) socijalnu podstrukturu (ustanove i društvene grupe); te (4) odgovarajuće obrasce narodne kulture koja uređuje, usmerava i osmišljava način života, odnosno podstiče međusobno komuniciranje ljudi (Mitrović, 2015).

Između ruralnog razvoja i medija uspostavlja se odnos uzajamnosti utoliko što mediji utiču na tri najvažnije dimenzije ruralnog razvoja: ekonomsku, političku i sociokulturnu. Mediji, posmatrano iz ekonomskog ugla ruralnog razvoja, imaju potencijal da podstaknu ljude na planu traganja za alternativnim aktivnostima kako bi poboljšali svoj ekonomski status; na primer; prihvatanjem ekoturizma (Vuković et al., 2018). Politička dimenzija ruralnog razvoja u delovanju medija ispoljava se kroz podsticanje lidera i običnih ljudi i upoznavanju javnosti o tome šta vlasti, različitih nivoa, planiraju ili preduzimaju u oblasti ruralne politike kako bi stvorile bar približno jednake uslove življenja za sve građane. Dragoceni su, najzad, i sadržaji u medijima u kojima se afirmišu lokalne kulturne vrednosti, koje, sa svoje strane, doprinose jačanju lokalnih identiteta. Traganje za modelom ruralnog održivog razvoja temelji se na uvažava-

vanju kulturnog, socijalnog, ekonomskog i ekološkog konteksta date sredine (Tripković i dr., 2022).

Štampani mediji u Republici Srbiji, kada je reč o javnim politikama vezanim za ruralne prostore, izveštavanjem o ovim pitanjima doprinose ostvarivanju ciljeva održivog ruralnog razvoja. Dobar primer, čini se, predstavlja program naseljavanja sela mlađim ljudima koji već nekoliko godina realizuje Ministarstvo za brigu o selu. U Srbiji je evidentirano skoro 150.000 napuštenih kuća. Naseljavanje napuštenih seoskih kuća (1.631) sa okućnicom, u 570 sela na teritoriji 119 opština, označava početak novog trenda koji zaokuplja pažnju poslanika javne reči. Gotovo svaki peti novi stanovnik sela pristiže iz gradskih ili prigradskih naselja. Medijski se prati i aktivnost resornog ministarstva na obnavljanju zadrugarstva: država je do sada pomogla rad 207 zadruga, od 1.100 novoosnovanih, te tako obezbedila bolji život desetina hiljada ljudi. Izdvajanja za regionalni razvoj u Republici Srbiji svake godine dostižu učešće od 6% u BDP; najveći deo (60%) ovih sredstava pristiže iz budžeta, dok preostali deo potiče iz namenskih fondova Evropske unije i ostalih izvora.

2. MATERIJALI I METODE / MATERIALS AND METHODS

Polazeći od postavljenog opšteg cilja istraživanja – sticanja uvida u zastupljenost tema o održivom ruralnom razvoju u srpskim regionalnim štampanim medijima – izabran je odgovarajući metodološki pristup kako bi se prevazišao izazov koji prati izučavanje ruralnosti a to je „problem pouzdanog i preciznog merenja stepena ruralnosti i urbanosti konkretnih pojava i upoređivanja njihovih kvalitativnih i kvantitativnih obeležja, na osnovu čega bi se svakoj pojavi tačno odredilo mesto na jednoj jedinstvenoj i kontinuiranoj skali“ (Mitrović, 2014). Metodološki postupak, primenjen u ovom istraživanju, uključuje uglavnom kvantitativno-kvalitativnu analizu sadržaja. Ovu metodu je prikladno koristiti u situacijama kada je neophodno utvrditi, opisati i klasifikovati osobine neke poruke (Neuendorf, 2002; Manić, 2017). Analiza sadržaja podrazumeva sistematsko prebrojavanje, procenjivanje, tumačenje i analizu materijalnih oblika komunikacije između pojedinaca i grupa. Prednosti analize sadržaja učinile su da ona postane „najrasprostranjeniji“ metod u istraživanju komunikacije putem medija (Malešević, 2018).

U ovom istraživanju je korišćen uzorak sastavljen od 179 tekstova (priloga) o različitim aspektima održivog ruralnog razvoja, koji su objavljeni u dnevnom listu *Narodne novine*, regionalnim novinama duge tradicije koje izlaze u Nišu – najvećem gradu i središtu najruralnijeg statističkog regiona Srbije

(Istočna i jugoistočna Srbija). Uzorkovanje je obavljeno u poslednjem kvartalu 2022. godine. *Narodne novine* su inače jedini regionalni dnevni list koji izlazi u Centralnoj Srbiji južno od Beograda. Ove novine medijski „pokrivaju“ uglavnom Grad Niš (pet gradskih opština sa svojih 250.000 stanovnika), preostale opštine Nišavskog okruga (Ražanj, Aleksinac, Svrlijig, Gadžin Han, Merošina i Doljevac), te opštine Pirotskog i Topličkog okruga. Tradicija *Narodnih novina* je otpočela 18. oktobra 1944. godine (samo četiri dana po oslobođenju Niša) kada se pojavio prvi broj *Glasnika slobodnog Niša* (prvi štampani list u Srbiji u to vreme – Politika je posle okupacije prvi put izašla 28. oktobra 1944. godine). Već naredni broj *Glasnika slobodnog Niša*, 21. oktobra, preimenovan je u *Narodni list*, dok se naziv *Narodne novine* ustalio 1. januara 1949. godine. Kao dnevni list *Narodne novine* počinju da izlaze od 1. januara 1971. godine; ove novine ne prave gubitke uprkos brojnim teškoćama koje prate lokalne i regionalne medije (Vujović i dr., 2019).

Jedinicu analize je predstavljao svaki objavljeni tekst (prilog) ruralne tematike. Na početku istraživanja, u cilju sprovođenja postupaka analize sadržaja, pripremljen je posebni kodni list sastavljen od dva dela. Svrha prvog dela kodnog lista je utvrđivanje formalnih karakteristika novinskog teksta kao što su: datum objavljivanja, naslov, rubrika, novinarski žanr, veličina, autorstvo, pozicija (naslovna ili unutrašnje strane), opremljenost teksta fotografijom, grafikonom ili tabelom. Razvrstavanje tekstova prema pripadnosti određenom novinarskom žanru obavljeno je na osnovu podele koja razlikuje sledeće vrste: (1) informativne ili faktografske (vest i izveštaj); (2) interpretativne (proširena vest i izveštaj, komentar, osvrt, kolumna, crtica i društvena hronika); (3) analitičke (članak, intervju, reportaža, kritika); i (4) beletrističke priče, eseji, aforizmi. Posebno se izdvaja ilustrativni žanr u koji su uključene karikature, fotografije, crteže, strip i ilustracije u vidu mapa, tabela ili grafikona.

Drugi deo kodnog lista odnosio se na utvrđivanje tematske raznovrsnosti objavljenih tekstova. Određene su, u tom smislu, na osnovu komparativne analize sličnih istraživanja u razvijenim i zemljama u razvoju, opšte kategorije: (1) ruralna poljoprivreda; (2) ruralna ekonomija; (3) razvoj infrastrukture; (4) očuvanje prirodnih vrednosti i zaštita životne sredine; te (5) lokalne teme ili događaji koji se odnose na određeno selo, manje gradsko naselje ili region (Krivić et al., 2014; Popoola, 2014; Singh, 2011; Vyas & Sachdeva, 2014; Chaudhry & Dayal, 2019; Jingala & Nandal, 2019). Prilikom izbora kategorija

za analizu sadržaja vodilo se računa o specifičnostima ispoljavanja održivog ruralnog razvoja u određenoj sredini. Ilustracije radi, u jednom obimnom istraživanju prisustva ruralnih tema u dnevnoj štampi u Nigeriji – analizirano pet dnevnih listova nacionalnog značaja u toku 2006. godine – autor je definisao sledeće kategorije: (1) poljoprivredu, (2) unapređenje zdravlja, (3) planiranje porodice, (4) ekološko prosvetavanje i (5) ruralnu infrastrukturu (Ifenkwe, 2008).

3. REZULTATI I DISKUSIJA / RESULTS AND DISCUSSION

U ovom odeljku rada sadržaji o ruralnom održivom razvoju, objavljeni od 1. oktobra do 31 decembra 2022. godine u *Narodnim novinama*, analizirani su i tumačeni uzimanjem u obzir većeg broja kriterijuma. Uzorak, sastavljen od 179 tekstova i priloga, najpre je sagledan polazeći od korišćenih oblika (žanrova) koji su svojstveni novinarstvu. Dobijeni rezultati su prikazani u tabeli 1.

Tabela 1. Tekstovi o ruralnom održivom razvoju objavljeni u Narodnim novinama prema obliku novinarskog izražavanja

Table 1. Texts about rural sustainable development published in the Narodne novine according to journalist form

Novinarski oblik	Oktobar 2022.	Novembar 2022.	Decembar 2022.
Vest	21	8	11
Izveštaj	22	12	17
Intervju			3
Članak	23	16	23
Reportaža		7	2
Foto-reportaža	2	3	4
Karikatura	1	2	2

Ukupan broj tekstova i priloga o ruralnom održivom razvoju u *Narodnim novinama*, uprkos kraćem periodu uzorkovanja (tri zastopna meseca), nije se značajno menjao. Tokom oktobra je objavljeno 69 priloga, a u novembru i decembru 48 i 62 teksta i priloga, redosledno. Ovo se može uzeti kao pokazatelj konstantnosti uređivačke politike *Narodnih novina* kada se radi o obradi tema koje se odnose na selo i razvoj ruralnih oblasti. Relativno visoko prisustvo ruralne problematike u *Narodnim novinama*, nasuprot sličnim novinama (pa i nacionalnim dnevnicima), može se objasniti ostvarivanjem posebnih projekata iz oblasti medija kao što su: „Informisani građani učestvuju u razvoju Niša“, „Pantelej i njegovi građani partneri u razvoju“ i „Dobro informisani građani partneri Opštine“. Uočava se, na osnovu prikazanih rezultata (Tabela 1), da je najviše informacija predočeno u formi vesti i izveštaja (informativni žanr). Mnogi tekstovi su imali oblik proširenog izveštaja (interpretativni žanr), dok je članak prisutan kao glavna analitička forma (62), uz devet objavljenih reportaža i tri intervju. U devet objavljenih reportaža predstavljeno je prirodno bogatstvo Ponišavlja, Toplice i Južnog Pomoravlja: na primer, Jastrebac (jedna od najšumovitijih planina Evrope), sliv reke Jerme, različiti vrhovi Suve planine itd. O značaju prirodnih vrednosti je objavljeno nekoliko tekstova. U decembru, na primer, *Narodne*

novine u prigodnom članku posvećenom Međunarodnom danu planina (11. decembar) podsećaju svoje čitaoce da je cilj obeležavanja ovog dana da se naglasi „važnost postavljanja granica u iskorištavanju planinskih područja kao i podsticanje partnerstva koje će doneti pozitivne promene planinama, šumama i gorama“. Primetno je, na kraju, da su u *Narodnim novinama*, u ispitivanom periodu, izašla samo tri intervju, i to pred kraj godine (22, 23. i 30. decembra), pri čemu su novinari razgovarali sa nosiocima najviših javnih funkcija u Gradu Nišu. Intervju bi ipak trebalo češće koristiti a ne samo u situacijama kada se krajem godine svode rezultati aktivnosti u minulom periodu i govori o planovima za naredno razdoblje.

U strukturi većine objavljenih priloga fotografija je nalazila svoje mesto, počev od vesti pa do članka i reportaža. Najviše su u ispitivanom uzorku bile zastupljene foto-vesti, dok su članci i intervju bili opremljeni i „portretnim fotografijama“ političara, ostalih javnih ličnosti ali i ljudi iz svakodnevnog života koji su novinare zainteresovali nekim svojim postignućem (Vujović, 2021). Naposletku, *Narodne novine* su objavile i pet karikatura (ilustrativni žanr) koje su na šaljiv i slikovit način opisale različite aspekte ruralnosti (na primer, pad nataliteta na selu, sukob ruralnog i urbanog, problem razvoja infrastrukture i sl.).

Tekstovi i prilozi o ruralnom održivom razvoju u *Narodnim novinama* nalazili su prostor u okviru desetak stalnih rubrika. Najviše medijskih objava je plasirano u rubrici „Srez“ kojoj je namenjena 11. strana lista; tačnije: 30, 25 i 27 tekstova, tokom oktobra, novembra i decembra. Najviše prostora je posvećeno događajima i aktivnostima na ruralnom području Nišavskog, Pirotskog i Topličkog okruga; uglavnom manifestacijama lokalnog karaktera koje su u funkciji očuvanja ne samo kulturnog nasleđa već unapređenja uslova za različite oblike posebnog turizma (seoski turizam, ekoturizam, revitalizacija vodeničarstva na Moravi itd).

Premda je manje tekstova i priloga štampano na prvim stranama *Narodnih novina*, u okviru rubrika „Informator“, „Teme“, „Top teme“ i „Aktuelno“, prostor namenjen ruralnim temama mnogo je veći budući da su one obrađene u obliku proširenih izveštaja, članaka i intervjua. Nekolike teme o ruralnom održivom razvoju *Narodne novine* su najavile i na naslovnoj strani (pet puta). Ilustracije radi, 25. oktobra 2022. godine naslov „Ženski biznis u selima, zašto da ne?“ sa prve strane *Narodnih novina* upućuje zainteresovane čitaoce na poduži izveštaj „Podsticanje ženskog preduzetništva u selima“ (rubrika „Aktuelno“). U pomenutom tekstu su predložene informacije o edukativnoj poseti 14 žena sa

seoskog područja GO Crveni Krst (Vešpolje, Kravlje, Sečanica, Miljkovac i druga) Rogljevačkim pivnicama (kod Negotina), kako bi se podstaklo žensko preduzetništvo u okviru opštinskog projekta „Platforma seoskih žena za održivu budućnost ruralnih zajednica“. Slično tome, prvog decembra na naslovnici *Narodnih novina* pojavljuje se naslov „Renoviraju se domovi kulture i ambulante“ a na drugoj strani, u rubrici „Informator“, čitaoci se informišu o zameni dela stolarije na Domu kulture u Trupalu (GO Crveni Krst), ranije završenom Domu kulture u Lazarevom Selu (GO Niška Banja), izboru izvođača radova na domovima kulture u Gornjem Matejevcu i Knez Selu (GO Pantelej) i radovima na rekonstrukciji ambulanti u Vešpolju, Supovcu i Donjoj Trnavi (GO Crveni Krst). Za obradu ruralnih tema je ostavljen prostor i u okviru rubrika „Naš Niš“, „Hronika“, „Izbor“, „Štampa“ i „Okom kamere“.

Analiza sadržaja tekstova objavljenih u *Narodnim novinama*, za ispitivani period, uključuje i tematsku raznovrsnost. Ona je posmatrana, kako je već istaknuto u odeljku o metodološkom pristupu, na osnovu prethodno određenih pet tematskih celina. Autori ovog istraživanja smatraju da identifikovane kategorije u velikoj meri izražavaju dinamiku i strukturu pojava i procesa ruralnog održivog razvoja (Tabela 2).

Tabela 2. Različite teme o ruralnom održivom razvoju objavljeni u *Narodnim novinama*
Table 2. Various topics about rural sustainable development published in the *Narodne novine*

Tema	Oktobar 2002.	Novembar 2002.	Decembar 2002.
Poljoprivreda	11	9	16
Ruralna ekonomija	11	5	9
Razvoj infrastrukture	15	15	16
Zaštita životne sredine	9	3	7
Događaji / aktivnosti na selu	22	14	12

Više od dve trećine objavljenih tekstova o održivom ruralnom razvoju po tematici pripadaju jednoj od tri kategorije: poljoprivredi (36 tekstova); razvoju infrastrukture (46); te lokalnim temama ili događajima koji se odnose na određeno selo ili region (38). U *Narodnim novinama* dovoljno prostora dobijaju i različite aktivnosti na polju ruralne ekonomije – ukupno 25 zapisa u periodu od 1. oktobra do 31. decembra 2022. godine. Najmanje je bilo tekstova (19), što se moglo očekivati, u kojima se razmatrala problematika o prirodnim vrednostima i pitanjima zaštite životne sredine.

Rezultati predočene analize ukazuju na to da uređivačka politika *Narodnih novina*, koje u informativnom pogledu „pokrivaju“ prostor od Sokobanje

do Trgovišta, podjednako uvažava potrebe i urbanog i ruralnog stanovništva. U tekstovima u *Narodnim novinama* o selu i ruralnom prostoru ne primećuje se jak romantičarski ton, odnosno žal za izgubljenim selom. Umesto toga, što ohrabruje, šalju se poruke pune optimizma u smislu da se realizacijom razvojnih projekata može osetno poboljšati kvalitet života i osigurati opstanak sela na principima održive ekonomije. Medijima, u uslovima savremenog poslovanja, nije lako da ostvare ovaj cilj budući da su usmereni uglavnom prema gradskom stanovništvu. Osim toga, većina zaposlenih novinara (više od 50%) radi u medijima sa nacionalnom pokrivenošću lociranim u glavnom gradu. Brojno male redakcije regionalnih i lokalnih štampanih medija, zbog ovih i drugih medijskih trendova, često nisu u stanju da

dugoročno i kvalitetno prate problematiku ruralnog razvoja.

ZAKLJUČAK / CONCLUSION

Rezultati procene sadržaja tema iz oblasti održivog ruralnog razvoja upućuju na opšti zaključak da se ova tematika prepoznaje kao potencijalno privlačna za čitaoce analiziranog dnevnog lista, *Narodnih novina*. U obradi ruralnih tema, gledano prema primenjenim oblicima novinarskog izražavanja, najzastupljeniji su članci, što omogućava višedimenzionalno sagledavanje tema. Analitički i interpretativni novinarski žanrovi posebno su značajni kod obrade problematike različitih aspekata ruralnosti. Ovo je posebno važno u slučajevima kada se predočavaju prednosti alternativnih ekonomskih aktivnosti kojima se mogu uvećati prihodi stanovnika ruralnih oblasti. Prisustvo ruralnih tema i stepen njihove obrade varira od rubrike do rubrike, pri čemu se, po ovom kriterijumu, izdvajaju početne strane *Narodnih novina*, odnosno rubrike „Informator“, „Teme“, „Top teme“ i „Aktuelno“.

Premda se kvalitet izveštavanja o pitanjima ruralnog razvoja u štampanim medijima u Srbiji može smatrati dobrim, trebalo bi stremiti poboljšanjima. Ona se mogu postići različitim merama. Različiti podsticaji za novinare koji se bave ovom tematikom (nagrade, učešće na seminarima i sl.) mogli bi uroditi plodom u relativno kratkom periodu. Za Zapadu je, na primer, uveliko zaživela sintagma „razvojnog novinarstva“ (developmental journalism). Institucije vlasti, sa svoje strane, pravovremenim organizovanjem konferencija za medije (posebno u vreme vanrednih dešavanja), dostavljanjem pouzdanih i relevantnih podataka i drugim merama, mogle bi uveliko da doprinesu kvalitetnijem izveštavanju o održivom ruralnom razvoju, sužavanjem prostora pre svega za nepoverenje u javnosti povodom raznih pitanja. Vreme pandemije je, recimo, nenadano podstaklo najveći deo javnosti da drugačije gleda na ekoturizam, seoski turizam i druge posebne oblike turizma koji se uglavnom vezuju za ruralne prostore.

Zahvalnost / Acknowledgement

Istraživanja predstavljena u ovom radu su urađena uz finansijsku podršku Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije, u okviru finansiranja naučno istraživačkog rada na Univerzitetu u Beogradu, Tehničkom fakultetu u Boru, prema ugovoru sa evidencionim brojem 451-03-47/2023-01/ 200131.

LITERATURA / REFERENCES

- [1] Abernathy, P.M. (2018). *The Expanding News Desert*, Chapel Hill, NC: Center for Innovation and Sustainability in Local Media, School of Media and Journalism, University of North Carolina.
- [2] Akter, D., Azad, S.A. (2021). Coverage of local development issues in regional newspapers of Bangladesh, *Asia Social Issues*, 15(1), 249-57.
- [3] Bogdanov, N. (2015). *Ruralni razvoj i ruralna politika*, Poljoprivredni fakultet, Beograd.
- [4] Bogdanov, N., Meridith, D., Efstratoglu, S. (2008). A typology of rural areas of Serbia, *Economic Annals*, 177(53), 7-29.
- [5] Chaudhry, N., Dayal, M. (2019). Coverage of rural development news in print media with special reference to the rural areas of Delhi, *International Journal of Scientific Research and Reviews (IJSRR)*, 8(1), 609-620.
- [6] Đurić, K., Vukoje, V., Miljatović, A. (2021). Diverzifikacija ekonomskih aktivnosti kao faktor održivog ruralnog razvoja, *Ecologica*, 28(104), 611-618.
- [7] European Commission (EC, 1999). EU Regulation No. 1257/1999. Regulation on support for rural development by the EAFRD.
- [8] ILO (2014). Reporting on rural issues: a media guide (prepared by Yarde, R., de Luca, L., Longhi, V., Breton, L., Victoria, P.), International Labour Office, Rural Employment and Decent Work Programme, Department of Communication and Public Information. Geneva: ILO.
- [9] Jingala, N., Nandal, S. (2019). Print media representations of women in rural India: A study of the Hindu, *Pramana Research Journal*, 9(1), 1-11.
- [10] Kaul, V. (2017). The environmental crisis and the role of media, *Int. J. of Trend in Scientific Research and Development*, 1(4), 684-697.
- [11] Krivić, D., Šarović, R., Žutinić, Đ. (2014). The subject of rural areas on Croatian daily newspapers, *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5(13), 87-92.
- [12] Lyytimäki, J., Kangas, H-L., Mervaala, E., Vikström, S. (2020). Muted by a Crisis? COVID-19 and the long-term evolution of climate change of newspaper coverage, *Sustainability*, 12(8575), 1-12.
- [13] Malešević, K. (2018). (Ne)odgovornost novinarskog izveštavanja o osetljivim društvenim grupama u štampanim medijima, *Communication Management*, 13(42), 27-56.

- [14] Mandić, D., Adžemović, M., Milovanović, J. (2021). Ekološki barometar - instrument utvrđivanja percepcije problema životne sredine, *Ecologica*, 28(103), 403-409.
- [15] Manić, Ž. (2017). *Analiza sadržaja u sociologiji*, Čigoja, Beograd.
- [16] Mathur, B.L. (2008). *Rural management*. R.B.S.A. Publishers, Jaipur.
- [17] Mitrović, M. (2014). Problemi i pristupi u sociologiji sela. U: *Biti sociolog sela* (ur.: Đorđević, D.B.), str. 55-76. Novi Sad: Prometej; Niš: Mašinski fakultet; Beograd: Balkanska asocijacija za sociologiju sela i poljoprivrednike.
- [18] Mitrović, M. (2015). *Sela u Srbiji: promene strukture i problemi održivog razvoja*, Republički zavod za statistiku, Beograd.
- [19] Neuendorf, K. (2002). *The content analysis guidebook*, London, Sage, 2002.
- [20] Popoola, M. (2014). Reportage of rurality by the Nigerian press: Perspectives on domestic Communication for development, *IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)*, 19(3), 76-98.
- [21] Rehman, F., Sher, M., Ijaz, A., Sarfraz, H. (2011). Factors affecting the effectiveness of print media in the dissemination of agricultural information, *Sarhad Journal of Agriculture*, 27(1), 119-124.
- [22] Singh, A.K. (2011). Coverage of development news in print media (A content analysis), *Shodh Sanchayan – Bilingual Journal of Humanities & Social Sciences*, 2(1-2), 1-7.
- [23] Šljukić, S. (2014). Ima li sociologija sela budućnost? U: *Biti sociolog sela* (ur.: Đorđević, D.B.), str. 77-88. Novi Sad: Prometej; Niš: Mašinski fakultet; Beograd: Balkanska asocijacija za sociologiju sela i poljoprivrednike.
- [24] Tadesse, T. (2015). *The practices and challenges of environmental issues coverage in state broadcast media: Ethiopian Broadcast Corporation (EBC) in focus*, University Graduate School of Journalism and Communication, Addis Abeba.
- [25] Tripković, A., Arsić, Lj., Premović, J. (2022). Ekoturizam kao razvojna šansa ruralnih područja na Kosovu i Metohiji, *Ecologica*, 29(108), 501-508.
- [26] Vujović, M. (2021). *Fotografija u medijima*, Filozofski fakultet, Niš.
- [27] Vujović, M., Pavlović, D., Obradović, N. (2019). Lokalni mediji Nišavskog okruga u digitalnom dobu: ekonomski položaj lokalnih medija, *Komunikacija i mediji*, 14(46), 33-58.
- [28] Vuković, M., Vuković, A., Štrbac, N., Voza, D. (2021). Analiza medijskih sadržaja o životnoj sredini u dnevnoj štampi u Republici Srbiji u vreme pandemije COVID-19, *Ecologica*, 28(104), 658-664.
- [29] Vuković, M., Prvulović, I., Urošević, S. (2018). Factors of success and motivation of rural entrepreneurship in Eastern Serbia, *Economics of Agriculture*, 65(3), 1085-1098.
- [30] Vyas, V.K., Sachdeva, S. (2014). Coverage of development news in newspapers (with special reference to rural areas of Kanpur), *OIDA International Journal of Sustainable Development*, 7(3), 57-61.